

KANADA

GENEL BİLGİLER

Coğrafi Konum

Kuzey Amerika'nın kuzeyinde, 60 00 kuzey enlemi ve 95 00 batı boylamı arasında bulunan ve hem Atlas hem de Pasifik Okyanusu'na kıyısı olan Kanada, bu her iki Okyanusun yanı sıra Kuzey Buz Denizi'nde de çok uzun kıyılara sahiptir. Ülkenin, güneyde 8.892 km uzunluğundaki sınırıyla ABD haricinde kara komşusu bulunmamaktadır.

Yaklaşık 202 bin kilometre ile dünyanın en uzun kıyılarına sahip ülkesi olan Kanada'nın yüzölçümü, dünya toplam yüzölçümünün %7'sini, Amerika kıtasının ise yaklaşık %41'lik kısmını oluşturmaktadır. 10 milyon kilometrekareye ulaşan yüzölçümüne rağmen, ülke nüfusunun büyük kısmı başta güneydeki ABD sınırına yakın bölgeler olmak üzere belirli bölgelerde yoğunlaşmaktadır. Karasal yüzölçümü 9,1 milyon km² olup, bunun %7'si tarımsal alan, %46'sı ise orman alanlarından oluşmaktadır.

Coğrafyasında batıdaki dağlık ovalar ile güneydoğudaki alçak düzlüklerin ön plana çıktığı ülkenin en yüksek noktası da 5 959 metre yüksekliği ile Logan Dağları'dır.

Ülke doğudan batıya 6 farklı zaman dilimine ve British Columbia (Pasifik Kıyısı), The Cordillera, The Prairies, The Canadian Shield, The Great Lakes (Güney Quebec ve Ontario Eyaletleri), The Atlantic Provinces, ve The Arctic (Kuzey Buz Denizi) olmak üzere 7 coğrafi bölgeye ayrılmaktadır.

Siyasi ve İdari Yapı

1 Temmuz 1867 tarihinde İngiltere'den ayrılarak Federal yapıda bağımsızlığını ilan eden Kanada'da, İngiltere Kraliçesi'ne bağlı bir anayasal monarşi yönetim biçimi benimsenmiştir. Kanada Hükümeti'nin önerisi ile Kraliçe tarafından atanan Genel Vali, Kraliçe'nin ülkedeki temsilcisi olarak görev yapmaktadır.

Ülkenin iki meclisli parlamenter sistemi, 308 üyeli Avam kamarası ile 105 üyeli Senato'dan oluşmaktadır. Avam kamarası üyeleri dört yılda bir yapılan seçimlerle belirlenirken Senato üyeleri Başbakan'ın önerisiyle Genel Vali tarafından atanmaktadır.

10 eyalet (Alberta, British Columbia, Manitoba, New Brunswick, Newfoundland, Northwest, Nova Scotia, Nunavut, Ontario, Prince Edward Adası) ve 3 bölgeden (Quebec, Saskatchewan, Yukon) oluşan federal yapı içinde yönetim yetkileri, Merkezi Hükümet (Federal Government), Eyalet Hükümetleri (Provincial Government) ve Yerel Hükümetler/Belediyeler (Regional Government) arasında paylaşılmaktadır. Eyalet ve Bölgesel Hükümetler anayasa çerçevesinde belirlenmiş kapsamda bağımsızdır. Kuzeybatı (The Northwest) ve Yukon Bağımsız Bölgeleri ise merkezi hükümet tarafından yönetilmektedir.

Nüfus ve İşgücü Yapısı

Coğrafi yapısından dolayı nüfusun dağınık olduğu Kanada'da kentleşme oranı oldukça yüksektir. Ülke dünyanın nüfus yoğunluğu en düşük olan ülkelerinden

biridir. Buna karşılık ülke aynı zamanda dünyada kentleşme oranının en yüksek olduğu ülkelerden biridir. Ülke nüfusunun yaklaşık %85'lik kısmı 350 kilometre uzunluğundaki ABD sınırı doğrultusunda yaşamakta olup, bu nüfusun yarısından fazlası büyük şehirlerde yerleşiktir. Ülkenin orta ve kuzey bölgelerinde de şehirler ve kasabalar olmasına rağmen bunların nüfus yoğunluğu oldukça düşüktür.

Ülkeye ilk yerleşenler İngiliz ve Fransızlar olmakla beraber ülke nüfusunun kökenleri pek çok farklı ülkeden gelmektedir. Bu kültürel çeşitlilik, 1970'li yılların başından bu yana bir Kanada "ideali" haline gelmiştir.

Nüfus, yavaş bir artış hızı gösterse de Kanada hala G8 ülkeleri arasında nüfus artış hızı en fazla olan ülkelerden biridir. Ülke nüfusu 2000 yılından bu yana yıllık ortalama %1'lerde seyreden artış oranları göstermektedir. Kanada'nın geçmişi göz önüne alındığında oldukça düşük olan bu oran, G7 içindeki en yüksek nüfus artış hızı oranıdır. 2001 yılından bu yana ülkenin aldığı göç ise ülke nüfus artışının %66'lık kısmını oluşturmaktadır.

İşgücünün %80'e yakını hizmet sektöründe istihdam edilmektedir. İşsizlik oranı 1990'lı yılların başından itibaren yavaş yavaş azalarak 2008 yılı başı itibarıyla %6'lara kadar gerilemiş olsa da 2009 yılında tekrar artışa geçmiştir. 2014 yılında işsizlik oranı %6,9 olarak gerçekleşmiştir.

Son yıllarda her ne kadar kadın ve yaşlı nüfusun iş gücüne katılma oranının artması ile ülkenin işgücü hacmi gelişmiş olsa da, nüfusun giderek yaşlanarak doğum oranlarının azalması ile önümüzdeki yıllarda işgücü arzında sıkıntı yaşanması beklenmektedir. İşgücü arzının korunması için geçmişte olduğu gibi önümüzdeki dönemlerde de göçmenlerden yararlanılacaktır.

Ülkede uygulanan asgari ücret oranları, eyaletlere ve işverenin politikalarına göre farklılık göstermektedir. Yetişkinler için asgari ücret oranları saat başına 9-10 Dolar arasında değişmektedir. Kanada genelinde ortalama ücretler ise saatlik 22-23 dolar civarındadır. Haftalık çalışma saatleri de yine eyaletlere göre değişmekle birlikte Kanada ortalaması 30 saat civarındadır.

Doğal Kaynaklar ve Çevre

Ülkenin üç ana bölgesi ve Prens Edward Adası'nda birincil tarımsal faaliyetler de önem taşıyor olmakla beraber başta British Columbia ve Quebec olmak üzere Kanada'nın tüm bölgelerinde madencilik ve ormancılık çok büyük önem taşımaktadır.

Kanada dünya ormanlarının %10'una sahip ve topraklarının yarısı ormanlarla kaplı bir ülkedir. Bu ormanların %65'i verimli olarak kabul edilmektedir. Ladin en yaygın ağaç türüdür. Ülke dünyadaki en büyük kereste, odun hamuru ve gazete kağıdı ihracatçısıdır. Ormancılık sanayi geleneksel olarak ABD inşaat ve basın sektörlerine aşırı derecede bağımlı olup, bu sektörlerdeki gelişmelerden şiddetle etkilenmektedir. Ham ağaçların üçte birinden fazlası British Colombia'da kesilmekle beraber kerestenin büyük kısmı Ontario, Quebec ve kısmen de New Brunswick'te üretilmektedir.

Özellikle Alberta olmak üzere tüm Batı Kanada'da büyük miktarlarda petrol ve doğal gaz rezervleri bulunmaktadır. Ayrıca Atlantik kıyısında birkaç tane açık deniz petrol çıkarma tesisi bulunmaktadır.

Diğer taraftan British Columbia, Manitoba ve Quebec bölgelerinde nehirler önemli bir hidro-elektrik kaynağı olarak kullanılmaktadır.

Kanada maden, minareler bakımından da dünyanın en zengin ülkelerinden biridir. Dünyanın en büyük Potas üreticisidir. 2009 yılına kadar dünyanın en büyük uranyum üreticisi olan Kanada, bu yıldan sonra Kazakistan'ın devreye girmesiyle dünya uranyum üretiminde de 2. sırada yer almıştır. Bunların haricinde kömür, nikel, titanyum konsantresi, alüminyum, demir cevheri, çinko, bakır, altın, kurşun, molibden ve elmas üretiminde de dünyanın sayılı ülkeleri arasındadır.

Kanada toprakları ve su kaynaklarının %12'lik kısmı, kanun gereği federal ve bölgesel hükümetler tarafından milli park, bölgesel park, vahşi yaşam alanı veya ekolojik rezerv olarak korunmaktadır. Ayrıca doğal kaynakların tüketilmesini engellemek amacıyla, hükümet tarafından finanse edilen belirli geri dönüşüm ve doğal hayatın yenilenmesi programları uygulanmaktadır.

Öte yandan Kanada, 15 Aralık 2011 tarihinde Kyoto Protokolü'nden ayrıldığını bildirmiş olup, böylece, 1997'de imzalanan ve 2005'te yürürlüğe giren bu anlaşmadan resmen çekilen ilk ülke olmuştur. 15 Aralık 2012 tarihi itibarıyla yürürlüğe giren çekilme kararının gerekçesi olarak Kanada; hedeflenen sera gazı salınım değerlerine ulaşamadığı için yaklaşık 14 milyar Dolar ceza ile karşı karşıya kalınması ve dünya sera gazı salınımında başı çekenlerin (ABD ve Çin) protokolde yer almamasını gerekçe göstermiştir. Kyoto Protokolü gereği Kanada, 2012'de gaz salımını 1990'daki seviyesine göre yüzde 6 oranında azaltmak zorunda bulunuyordu. Önemli bir enerji üreticisi olan Kanada'nın protokolden çıkma kararında özellikle konvansiyonel petrol çıkarma tekniklerine kıyasla üç kat daha fazla sera gazı salınımına yol açan Alberta'daki petrol çıkarma sektörünün de etkisi olduğu ifade edilmektedir.

GENEL EKONOMİK DURUM

Ekonomik Yapı

IMF 2012 verilerine göre Kanada dünyanın 11. büyük ekonomisidir.

Kuzey Amerika pazarı ile hızla gelişen Asya ekonomileri arasında bir köprü görevi gören stratejik pozisyonu ile Kanada, dünyanın en büyük dokuzuncu tüketim pazarıdır. ABD ve Meksika ile gerçekleştirilen Kuzey Amerika Serbest Ticaret Alanı (NAFTA) sayesinde 443 milyonu aşan bir tüketici kitlesine ulaşma imkanı sağlamanın yanı sıra ülke, güvenli iş ve yatırım ortamı ile de dünyanın önde gelen en dinamik ekonomilerinden biri olarak değerlendirilmektedir.

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) ve G8 üyesi olan Kanada, dünyanın en zengin ekonomilerinden biridir. Sanayileşmiş diğer ekonomilerden farklı olarak Kanada ekonomisinde, ağaç ve petrol sanayi (birincil endüstriler) önemli bir yere sahiptir. Ülke aynı zamanda Güney Ontario merkezli, özellikle otomobil ağırlıklı bir imalat endüstrisine de sahiptir.

Doğal kaynaklar ülke ekonomisinin gelişmesinde kilit bir rol oynamış olmakla beraber toplam ekonomik faaliyetlerin %70'i ve istihdamın %75'ini oluşturan hizmetler sektörüyle bugün Kanada ekonomisi oldukça çeşitlenmiştir.

British Columbia ve Alberta eyaletleri için çok büyük önem taşıyan doğal kaynaklar ticari dengenin önemli bir unsurudur.

Ekonomik Performans

En son 1991 yılında yaşanan %2,1'lik daralmadan sonra 2009 yılına kadar olan dönem içinde Kanada ekonomik performansının en göze çarpan unsuru hiç ekonomik daralma yaşanmamış olmasıdır. Bu süreçte Kanada ekonomisinin genel olarak düşük işsizlik ve bütçe fazlaları ile sürekli bir büyüme içerisinde olduğu görülmektedir. Kanada 2001 krizini, sadece üç aylık bir daralma ile atlattı. Başarılı, ekonomi 2004-2007 yılları arasında yıllık ortalama %3'lerde seyreden oranlarda büyümüştür. Öte yandan 2009 kriziyle birlikte yıllar sonra ilk defa yaşadığı ekonomik daralmayla birlikte cari açık veren Kanada'nın 2007-2011 yılları arasında büyüme hızı ortalama %1,1 olmuştur. 2012 yılında büyüme hızı %1,7 olarak gerçekleşmiştir. 2013 yılında da yine büyüme hızının %1,7 olduğu tahmin edilmektedir. 2014 yılı için büyüme beklentisi %2,2'dir.

Serbest piyasa ekonomisi uygulanmakta olan Kanada'da, devletin ekonomik hayata müdahalesi Avrupa ülkeleri kadar olmasa da ABD'ye kıyasla biraz daha belirgindir. Ontario ve Batı eyaletlerinin bir kısmı hariç olmak üzere, genellikle Kanada'nın kişi başına düşen GSYİH'si, ABD'den düşük, Avrupa ekonomilerinden fazladır.

DIŞ TİCARET

Yıllara Göre Kanada'nın Dış Ticareti (Milyar Dolar)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
İhracat	455,6	315,2	386,6	450,4	453,4	457,9	474,8
İthalat	408,8	321,2	392,1	450,6	462,4	461,3	462,8
Denge	46,8	-6	-5,5	-0,2	-9	-3,4	12
Hacim	864,4	636,4	778,7	901	915,8	919,2	937,6

Kaynak: Trademap

Kanada, ITC (Uluslararası Ticaret Merkezi) kayıtlarına göre, dünya ihracatında 12. ve dünya ithalatında 14. sırada yer almaktadır. Dünya ihracatındaki payı %2,54 ve dünya ithalatındaki payı ise %2,47 düzeyinde bulunmaktadır.

Kanada'nın 2014 yılında ihracatı bir önceki yıla göre %3,7 oranında artış göstermiş olup, 474,8 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. İthalatı ise bir önceki yıla göre %0,3 oranında artarak, 2014 yılında 462,8 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Toplam dış ticaret hacmi 2014 yılında 937,6 milyar dolara yükselmiştir.

İhracatında Başlıca Ürünler

Ülkenin 2014 yılında ihraç ettiği en önemli ürünler petrol yağları, otomobiller, altın, kara taşıtları için aksam ve parçalar, ağaç, buğday ve mahlut, uzay araçları, taşkömürü, buğday, ağaç, işlenmemiş alüminyum, gaz türbinleri, odun hamuru, demir cevheri ve konsantreleri, dozlandırılmış ilaç, etilen polimerleri, hava taşıtlarının aksam ve parçaları, bakır cevherleri ve konsantreleri, telli telefon-telgraf için elektrikli cihazlar, ağır iş makine ve cihazlarının aksam ve parçaları, kauçuk lastik, elmas, mobilya aksam ve parçaları, domuz eti, soya fasulyesi ve kuru baklagillerdir.

Kanada'nın İhraç Ettiği Başlıca Ürünler (milyar Dolar)

GTİP	ÜRÜN ADI	2012	2013	2014
2709	Ham petrol (petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar)	74,4	79,3	88,3
8703	Otomobil, steysin vagonlar, yarış arabaları	46,9	45,2	44,9
2711	Petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar	11,3	12,5	16,8
9999	Başka yerde belirtilmemiş ürünler	13,6	14,6	16,0
2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	19,7	18,3	15,2

7108	Altın (ham, yarı işlenmiş, pudra halinde)	15,3	15,7	15,0
8708	Kara taşıtları için aksam, parçaları	10,1	10,4	10,8
8802	Diğer hava taşıtları, uzay araçları	6,6	6,5	8,1
4407	Uzunlamasına kesilmiş, biçilmiş ağaç; kalın ≥ 6 mm	5,9	7,4	7,9
1001	Buğday ve mahlut	6,2	6,5	7,2
3004	Tedavide/korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	4,0	4,3	6,0
7601	İşlenmemiş alüminyum	5,5	5,7	5,8
8411	Turbojetler, turbo-propeller, diğer gaz türbinleri	4,5	4,3	4,9
3901	Etilen polimerleri (ilk şekillerde)	3,9	4,4	4,8
4703	Sodalı ve sülfatlı odun hamuru	4,4	4,5	4,7
3104	Potaslı mineral/kimyasal gübreler	6,1	5,7	4,7
1205	Rep/kolza tohumları	5,2	4,2	4,7
2601	Demir cevherleri ve konsantreleri	4,1	4,4	4,0
2701	Taşkömürü; taşkömüründen elde edilen briketler, topak vb. Katı yakıtlar	6,3	5,3	3,8
8803	Balon, hava gemisi, planör vb. Diğer hava taşıtlarının aksam ve parçaları	3,0	3,3	3,7
2603	Bakır cevherleri ve konsantreleri	3,0	2,9	3,1
713	Kuru baklagiller (kabuksuz) (taneleri ikiye ayrılmış)	1,9	2,7	2,9
203	Domuz eti	2,6	2,6	2,8
2716	Elektrik enerjisi	1,9	2,4	2,7
8407	Alternatif-rotatif kıvılcım ateşlemeli, içten yanmalı motorlar	2,7	2,0	2,6
4801	Gazete kağıdı (rulo veya tabaka)	2,3	2,4	2,4
306	Kabuklu hayvanlar (canlı/taze/soğutul../donduru../kurutul../tuzlan.. Vs.)	1,9	2,1	2,3

7501	Nikel matları, nikel oksit sinterleri, nikel ara ürünleri	2,5	2,1	2,3
9403	Diğer mobilyalar vb. Aksam, parçaları	2,1	2,1	2,3
8517	Telli telefon-telgraf için elektrikli cihazlar	2,7	2,5	2,3
1514	Rep, kolza, hardal yağı (kimyasal olarak değiştirilmemiş)	3,4	2,8	2,3
7102	Elmaslar	2,4	2,1	2,3
7502	İşlenmemiş nikel	2,4	2,1	2,1
8431	Ağır iş makine ve cihazlarının aksamı, parçaları	2,6	2,0	2,1
4011	Kauçuktan yeni dış lastikler	2,2	2,1	2,0
4802	Sıvanmamış kağıt ve karton (perfore edilmemiş kart ve şeritler)	2,0	2,1	1,9
1905	Ekmek, pasta, kek, bisküvi vs. İle boş ilaç kapsülü mühür güllacı vs.	1,6	1,7	1,8
102	Canlı sığır	1,1	1,3	1,8
3923	Eşya taşıma ambalajı için plastik mamulleri, tıpa, kapak, kapsül	1,8	1,8	1,8
8413	Sıvılar için pompalar, sıvı elevatörleri	1,7	1,5	1,8
	Diğer	151,5	150,5	152,1
	Toplam	453,4	456,4	474,8

Kaynak: Trademap

İthalatında Başlıca Ürünler

Kanada'nın 2014 yılında toplam ithalatı bir önceki yıla göre %0,3 oranında artarak 462,8 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.

Ham petrol, altın, otomatik bilgi işlem makineleri, eşya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar, telli telefon-telgraf için elektrikli cihazlar, kauçuk lastikler, televizyon alıcıları, video monitörleri, tıp, cerrahi, dişçilik alet ve cihazları, elektrik devresi teçhizatları, taze üzüm şarabı ithalatında 2014 yılında düşük oranlarda düşüş yaşanmış, Kanada'nın ithalatında önde gelen ürün gruplarından olan otomobil, petrol yağları, dozlandırılmış ilaç, petrol gazları, turbojetler, balon hava gemisi, planör, traktörler, transmisyon milleri, kranklar, tıp, cerrahi, dişçilik alet ve cihazları, elektrik kontrol, dağıtım tabloları, mücehhez tablolar ithalatında ise artış görülmüştür.

İthal Ettiği Başlıca Ürünler (Milyar Dolar)

GTİP	ÜRÜNLER	2012	2013	2014
8703	Otomobil, steysin vagonlar, yarış arabaları	25,9	26,3	27,0
2709	Ham petrol (petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar)	29,9	26,2	21,8
8708	Kara taşıtları için aksam, parçaları	21,5	21,5	20,6
2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	15,4	17,2	17,7
8704	Eşya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar	13,1	13,2	12,8
8517	Telli telefon-telgraf için elektrikli cihazlar	9,4	9,4	9,1
8471	Otomatik bilgi işlem makineleri, üniteleri	9,2	9,0	8,9
3004	Tedavide/korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	9,0	8,5	8,6
9999	Başka yerde belirtilmemiş ürünler	7,3	8,5	8,4
7108	Altın (ham, yarı işlenmiş, pudra halinde)	9,8	9,3	8,0
2711	Petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar	3,6	4,7	5,5
8411	Turbojetler, turbo-propeller, diğer gaz türbinleri	4,2	4,3	4,5
8803	Balon, hava gemisi, planör vb. Diğer hava taşıtlarının aksam ve parçaları	3,8	4,2	4,4
8407	Alternatif-rotatif kıvılcım ateşlemeli, içten yanmalı motorlar	4,8	4,7	4,1
8701	Traktörler	4,1	3,9	4,0
8483	Transmisyon milleri, kranklar, yatak kovanları, dişliler, çarklar	2,2	2,1	4,0
8544	İzole edilmiş tel, kablo; diğer izole edilmiş elektrik iletkenleri; fiber optik kablolar	3,9	3,8	3,7
8481	Muslukçu, borucu eşyası-basınç düşürücü, termostatik valf dahil	3,6	3,6	3,7
9401	Oturmaya mahsus mobilyalar, aksam-parçaları	3,4	3,3	3,5

4011	Kauçuktan yeni dış lastikler	3,7	3,4	3,3
8413	Sıvılar için pompalar, sıvı elevatörleri	3,3	3,0	3,3
8429	Dozerler, greyder, skreyper, ekskavatör, küreyici, yükleyici vb.	4,1	3,1	3,2
8802	Diğer hava taşıtları, uzay araçları	1,8	2,2	3,2
3002	İnsan ve hayvan kanı, serum, aşı, toksin vb. Ürünler	2,5	2,8	3,1
8716	Taşıtlar için römorklar, yarı römorklar vb. İle aksam-parçaları	2,9	3,1	2,9
9403	Diğer mobilyalar vb. aksam, parçaları	2,8	2,8	2,8
9018	Tıp, cerrahi, dişçilik, veterinerlik alet ve cihazları	2,7	2,6	2,7
8431	Ağır iş makine ve cihazlarının aksamı, parçaları	2,8	2,6	2,6
8542	Elektronik entegre devreler	2,9	3,5	2,6
8421	Santrifüjle çalışan kurutma, filtre, arıtma cihazları	2,2	2,3	2,4
8528	Televizyon alıcıları, video monitörleri ve projektörler	3,1	2,7	2,4
3923	Eşya taşıma ambalajı için plastik mamulleri, tıpa, kapak, kapsül	2,1	2,2	2,3
8409	İçten yanmalı, pistonlu motorların aksam-parçaları	2,5	1,9	2,3
8443	Matbaacılığa mahsus baskı makineleri, yardımcı makineler	2,0	2,3	2,2
8504	Elektrik transformatörleri, statik konvertisörler, endüktörler	2,0	2,0	2,2
2204	Taze üzüm şarabı (kuvvetlendirilmiş şaraplar dahil)üzüm şırası	2,0	2,0	1,9
8536	Gerilimi 1000 voltu geçmeyen elektrik devresi teçhizatı	2,1	1,9	1,9
8537	Elektrik kontrol, dağıtım tabloları, mücehhez tablolar	1,6	1,7	1,9

8414	Hava-vakum pompası, hava/gaz kompresörü, vantilatör, aspiratör	1,7	1,7	1,8
3926	Plastikten diğer eşya	1,7	1,7	1,8
	Diğer	225,9	226,3	229,8
	Toplam	462,4	461,8	462,8

Kaynak: ITC-Trademap

Ülkeler İtibariyle Dış Ticareti

Kanada'nın 2014 yılı ihracatında Türkiye %0,2'lik payla 26'ıncı sırada yer almaktadır. Bir önceki yıla göre Kanada'nın Türkiye'ye ihracatı %11,1 oranında artarak 962,5 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir.

Kanada'nın ülkeler itibariyle dış ticaretine bakıldığında, ABD ile Kanada arasındaki ticari ilişkilerin dünyadaki en büyük ikili ticaret akımını oluşturmakta olduğu görülmektedir. ABD hem ihracatta hem de ithalatta Kanada'nın en büyük ticari ortağıdır. Kanada'nın ihracat yaptığı diğer önemli pazarlar arasında Çin, İngiltere, Japonya ve Meksika'nın yanısıra Hollanda, Almanya ve Fransa başta olmak üzere AB ülkeleri ile Hong Kong, G. Kore, Brezilya ve Hindistan'ı saymak mümkündür.

Kanada'nın İhracatında Başlıca Ülkeler (Milyar Dolar)

ÜLKELER	2012	2013	2014
ABD	337,8	345,7	364,8
Çin	19,4	19,9	17,5
İngiltere	18,8	13,6	13,8
Japonya	10,4	10,4	9,7
Meksika	5,4	5,3	5,0
Hong Kong	2,5	4,8	4,1
İtalya	1,7	1,9	3,8
G. Kore	3,7	3,3	3,8
Hollanda	4,5	3,5	3,5
Belçika	2,3	2,4	3,1
Fransa	3,2	2,9	3,0
Hindistan	2,4	2,8	2,9

Almanya	3,4	3,3	2,8
Norveç	2,3	2,0	2,0
Brezilya	2,6	2,4	2,0
Endonezya	1,7	1,8	1,8
Avustralya	2,0	1,6	1,6
Birleşik Arap Emirlikleri	1,5	1,5	1,6
İsviçre	0,9	1,7	1,4
Tayvan	1,5	1,5	1,3
Singapur	0,9	0,9	1,2
Rusya	1,7	1,4	1,1
Suudi Arabistan	1,4	0,9	1,1
Şili	0,8	0,8	1,0
İspanya	0,9	0,9	1,0
<u>Türkiye</u>	<u>0,9</u>	<u>0,9</u>	<u>1,0</u>
Kolombiya	0,8	0,7	0,8
Malta	0,1	0,1	0,7
Peru	0,5	0,6	0,7
Malezya	0,8	0,8	0,7
Diğer	16,9	16,1	16,0
Toplam	453,4	456,4	474,8

Kaynak: Trademap

Kanada'nın ihracatında olduğu gibi ithalatında da ABD en önemli ülkedir. Kanada'nın 2014 yılı ithalatının yarısından fazlası ABD'den gerçekleştirilmiş olup, AB 27 ülkelerinin toplam payı ise yaklaşık %12 oranındadır. ABD ve AB'nin ardından Çin, Meksika, Almanya, Japonya, İngiltere ve G. Kore Kanada'nın ithalatındaki diğer önemli ülkeler olarak göze çarpmaktadır.

Türkiye, 2014 yılında Kanada'nın ithalatındaki %0,3'lük payla, 34'üncü sırada yer almıştır. Kanada'nın Türkiye'den gerçekleştirdiği ithalat bir önceki yıla göre %0,5 artarak 1,29 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.

Kanada'nın İthalatında Başlıca Ülkeler (Milyar Dolar)

ÜLKELER	2012	2013	2014
ABD	234,0	240,7	251,5
Çin	50,8	51,2	53,1
Meksika	25,5	25,9	26,0
Almanya	14,3	15,0	14,5
Japonya	15,0	13,3	12,0
İngiltere	8,5	8,2	8,3
G. Kore	6,4	7,1	6,6
İtalya	5,2	5,6	5,8
Fransa	5,0	5,2	5,4
Tayvan	4,6	4,6	4,2
İsviçre	3,6	3,9	3,5
Hollanda	3,6	3,3	3,3
Kanada	3,4	3,3	3,3
Brezilya	4,0	3,5	3,1
Hindistan	2,9	2,9	2,9
Peru	3,7	3,0	2,7
Tayland	2,6	2,6	2,6
Vietnam	1,6	2,1	2,6
Suudi Arabistan	2,9	2,6	2,4
Malezya	2,2	2,1	2,2
İspanya	1,8	1,6	2,0
Belçika	1,7	1,8	1,9

Norveç	3,8	3,7	1,8
Arjantin	2,2	1,8	1,8
Irak	4,0	3,1	1,7
İsveç	2,1	1,9	1,7
Şili	1,7	1,7	1,6
Avusturya	1,3	1,4	1,5
Dominik Cumhuriyeti	0,3	1,2	1,5
Polonya	1,1	1,2	1,4
Endonezya	1,3	1,3	1,4
İrlanda	1,3	1,3	1,4
Avustralya	2,1	1,7	1,3
<u>Türkiye</u>	<u>1,5</u>	<u>1,3</u>	<u>1,3</u>
Diğer ülkeler	36,5	30,6	24,7
Toplam	462,4	461,8	462,8

Kaynak: Trademap

DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE VERGİLER

Dış Ticaret Politikası

Ülkenin dış ticaret politikasının en önemli bağlayıcı etkenlerinden biri ABD ve Meksika ile gerçekleştirilmiş olan Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması'dır. Bu anlaşmaya zemin hazırlayan gelişme, öncelikle ABD ile Kanada arasında 1988 yılında imzalanan ABD-Kanada Serbest Ticaret Anlaşması olmuştur. İkili bölgesel entegrasyonlar içinde en kapsamlılarından biri olarak kabul edilen bu anlaşma, iki ülke arasındaki ticarete tarifelerin kaldırılması, tarife dış engellerin azaltılması ve hizmetler ticaretinin liberalleştirilmesi gibi hususları öngörmüştür.

ABD'nin bir yandan Kanada, diğeryandan Meksika ile yaptığı Serbest Ticaret Anlaşmaları, sonuçta ABD-Kanada-Meksika arasında Kuzey Amerika kıtasını içine alacak şekilde bir Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması'nın (NAFTA) yolunu açmıştır.

12 Ağustos 1992 tarihinde imzalanan ve 1 Ocak 1994'te yürürlüğe giren NAFTA ile söz konusu üç ülke arasındaki ticaret ve yatırım ilişkileri liberalize edilmiştir. Taraf olan üç ülke, Anlaşma kapsamında kendi aralarındaki ticarete tüm tarife ve tarife dış engelleri kaldırmayı ve üçüncü ülkelere karşı ulusal tarifelerini sürdürmeyi taahhüt etmektedir.

Hem sanayi hem de tarım ürünlerini kapsayan anlaşma çerçevesinde sanayi ürünlerindeki gümrük vergilerinin on yıllık süre içinde sıfırlanması, bazı hassas tarım ürünleri için daha uzun süreli bir takvim uygulanması ilkesi benimsenmiştir. Çevre korunması, fikri mülkiyet hakları, kara ve hava taşımacılığı gibi hizmetlerle ilgili düzenlemeler içeren Anlaşma, ileri düzeyde bir entegrasyon öngörmektedir.

ABD ile Kanada arasında STA kapsamında 1998 yılında tamamen kaldırılan tarifeler, 2008 yılı itibarıyla Kanada ve Meksika arasında da sıfırlanmıştır. Bunun tek istisnası Kanada menşeli süt ürünleri, kümes hayvanları, yumurta ve şeker gibi bazı tarımsal ürünlerdir. Bu ürünler, Kanada tarafından anlaşma dışında tutulmuştur.

Diğeryaraftan Kanada'nın çeşitli ülkelerle imzalamış olduğı Serbest Ticaret Anlaşmaları bulunmaktadır. Halen, Şili, Peru, EFTA, Kosta Rika, İsrail ve NAFTA (ABD-Meksika) ile imzalanmış olan Serbest Ticaret Anlaşmaları yürürlükteydir. 2008 yılında Kolombiya ve 2009 yılında Ürdün ile de Serbest Ticaret Anlaşmaları imzalanmış olmakla beraber bunlar henüz yürürlüğe girmemiştir.

2009 yılı sonu itibarıyla müzakereleri devam eden Serbest Ticaret Anlaşmaları Panama, Kore, ANDEAN Ülkeleri, Karayipler Topluluğı ve Ortak Pazarı, Dominik Cumhuriyeti, Orta Amerika 4 Ülkeleri (CA4 Ülkeleri- El Salvador, Guatemala, Honduras ve Nikaragua) ve Singapur'dur.

Diğeryaraftan Fas ve Ukrayna ile Serbest Ticaret Anlaşması yapılabilmesine yönelik görüşmeler devam etmektedir. Ayrıca Kanada ile AB ve Kanada ile Hindistan arasında kapsamlı bir "ekonomik işbirliğı" anlaşması için müzakereler başlatılmıştır.

Kanada'nın Ürdün, Polonya, Rusya, Arjantin, Macaristan, Çek Cumhuriyeti, Slovakya, Ukrayna, Letonya, Filipinler, Trinad ve Tobago, Barbados, Romanya, Ekvator, Mısır, Venezuela, Panama, Tayland, Ermenistan, , Uruguay, Lübnan, Kosta Rika, Hırvatistan ve Peru ile Yatırımların Teşviki ve Korunması Anlaşmaları bulunmaktadır. Kanada ile El Salvador (1999) ve Güney Afrika Cumhuriyeti (1995) arasında imzalanan anlaşmalar ise henüz yürürlüğe girmemiştir.

Madagaskar ve Hindistan ile Yatırımların Teşviki ve Korunması Anlaşması için yürütülen müzakereler tamamlanmıştır. Bahreyn, Tunus, Tanzanya, Endonezya, Vietnam, Moğolistan, Çin ve Kuveyt ile ise müzakereler sürmektedir.

İthal edilecek eşyanın gerektirdiği insan, hayvan ve bitki sağlığı ve güvenliği ya da teknik normlara uygunluğu, ilgili Bakanlıkların (Tarım, Çevre, Sanayi vb.) kontrolüne tabidir. Söz konusu kontroller, gümrüklerde malın fiili ithalat aşamasında yapılmaktadır.

Tarifeler ve Diğer Vergiler

Tarifeler

Kanada'da ithalatta alınan gümrük vergileri koruma amaçlı olup, gelir saiki ön plana çıkmamaktadır. İthalatta hem spesifik hem de ad valorem gümrük vergileri uygulanmaktadır. Her yıl yenilenen tarifelere Kanada Sınır Hizmetleri Ajansının web sitesinden ulaşmak mümkündür (<http://www.cbsa-asfc.gc.ca/trade-commerce/tariff-tarif/menu-eng.html>).

Kanada'nın çeşitli ülkeler ile imzalamış olduğu serbest ticaret anlaşmalarının (STA) en önemli sonucu, bu ülkeler menşeli ürünlere getirilen tercihli düzenlemedir. Söz konusu düzenleme ile STA imzalanmış olan ülkelerin ürünleri gümrük vergisiz ithal edilebilmektedir.

Kanada halihazırda ülkemizi Genel Tercihli Tarifeler kapsamında değerlendirmekte ve gümrük vergilerini daha düşük oranlarda uygulamaktadır. Ancak, Kanada, "2013 Ekonomik Eylem Planı" çerçevesinde, önümüzdeki 10 yıl için geçerli olacak şekilde, GPT (Genelleştirilmiş Tercihler Sistemi) rejiminde değişiklikler yapmış bulunmaktadır. Buna göre, GPT Sisteminden halihazırda yararlanmakta olan toplam 175 ülkeden daha yüksek gelirli ve ticarete rekabetçi, Türkiye'nin de içinde bulunduğu 72 ülke 1 Ocak 2015 tarihi itibarıyla GPT Sisteminin dışında bırakılacaktır. Söz konusu ülkeler için bundan böyle gümrük vergilerinde MFN oranları geçerli olacaktır (<http://www.cbsa-asfc.gc.ca/publications/cn-ad/cn14-019-eng.html>)

Kanada GPT Sisteminin dışında bırakacağı 72 ülkenin seçimini şu kriterlere göre gerçekleştirmiştir:

- Dünya Bankası sınıflandırmasına göre son 2 yılda yüksek ya da orta-yüksek gelirli ekonomiler ya da,
- WTO istatistiklerine göre son 2 yılda dünya ihracatının %1 ya da daha fazlasını gerçekleştirmiş olan ülkeler

Özellikle AB ülkeleri, Kanada'nın tekstil ürünleri, hazır giyim, kumaş, ayakkabı ve gemi inşa sektörü ürünlerinde uyguladığı yüksek tarifelerden dolayı ülkede rekabet edememekten şikayetçi olmaktadır.

Vergiler

Kanada'da vergi konularını idare etmek ve vergi kanunlarını hazırlamak, federal hükümete bağlı olarak faaliyet gösteren Kanada Gelir Ajansı'nın (Canada Revenue Agency-CRA) yetkisi altındadır. En yaygın görülen vergiler Gelir Vergisi, İstihdam Sigorta Primleri (EI), Kanada Emeklilik Planı katkı payları (CPP), Bölgesel Satış Vergileri (PST) ve Mal ve Hizmet Vergileridir (GST)

Kanada'da uygulanmakta olan kurumlar vergisi oranı %38 olmakla beraber çeşitli muafiyet ve istisnalar sonucu gerçekte bu oran daha düşük uygulanmaktadır. Özellikle küçük işletmeler ile üretim ve katma değer oluşturan firmalar lehine düşük oranlar uygulanması mümkündür.

Ülkede, federal kurumlar vergisine ek olarak her eyaletin ayrı ayrı uyguladığı vergi oranlarının da dikkate alınması gerekmektedir. Örneğin Ontario'da faaliyette bulunan bir firmanın ödeyeceği kurumlar vergisi oranı indirim sonrasında %19 iken Ontario eyaletinin ayrıca uyguladığı %14 oranındaki vergi ile toplam yük %33,4'e yükselmektedir.

Gelir üzerinden alınan vergiler de federal ve eyalet bazında ayrı ayrı tahsil edilmektedirler. Eyaletler itibarıyla alınan gelir vergilerine ise <http://www.cra-arc.gc.ca/tx/ndvdl/fq/txrts-eng.html> linkinden ulaşılabilir.

Kanada'da KDV yerine ona benzeyen Federal Mal ve Hizmet Vergisi (GST) uygulanmaktadır. Bu vergi, Kanada'da üretilen ya da Kanada'ya ithal edilen çoğu mal ve hizmet için uygulanmaktadır. Bu verginin %0 olarak uygulandığı ürünler temel market ürünleri, tarımsal ürünler, ilaç ve tıbbi hizmetler ile ihracat ürünleridir. Ayrıca sağlık hizmetleri, eğitim hizmetleri, mali enstitülerin sunduğu hizmetler ve uzun vadeli konut kiralari bu vergiden muaf tutulmaktadır.

Ontario, Manitoba ve Quebec de dahil olmak üzere pek çok eyalette brüt maaşlar üzerinden bordro vergisi (payroll tax) uygulanmaktadır. Bu verginin oranları bölgesine göre %0,98 ile %4,26 arasında değişmektedir.

Kanada'da belirli petrol ürünleri, taşıt yakıtları ve otomotiv klimalarında özel tüketim vergisi söz konusudur. Bu vergiler GST (ya da HST) uygulanmadan önce alıcı ya da ithalatçı tarafından ödenmektedir. Bu özel vergi, kurşunlu benzin ve kurşunlu uçak yakıtlarında litre başına 11 Cent, kurşunsuz benzin ve kurşunsuz uçak yakıtlarında litre başına 10 Cent, dizel yakıt ve uçak yakıtlarında litre başına 4 cent ve otomobillerde kullanılacak klima başına 100 Dolar olarak uygulanmaktadır.

Diğer taraftan alkollü içecekler, şarap, bira ve tütün ürünlerinin hem ülke içinde üretiminde hem de ithalatında özel tüketim vergisi uygulanmaktadır.

Tarife Dışı Engeller

Kanada'nın ihraç ürünlerimize yönelik tarife dışı engellemeleri bulunmamaktadır. Öte yandan Anti-Damping uygulamaları çerçevesinde Türkiye menşeli veya çıkışlı çelik inşaat borularının Kanada'ya ithalinde Kanada Uluslararası Ticaret

Mahkemesi'nin 23 Aralık 2003 tarihli kararına dayalı anti-damping vergisi uygulaması, 2008 yılında da devam etmiştir. Kanada tarafınca yapılan soruşturmalara Kanada Sınır Servisleri Ajansının web sitesinden ulaşmak mümkündür (<http://www.cbsa-asfc.gc.ca/menu-eng.html>).

Ülkemiz tarafından Kanada menşeli yönlendirilmiş lif levha (YLL-OSB) ithalatı ile ilgili olarak 14 Haziran 2008 tarihinde başlatılan anti-damping soruşturması 18 Aralık 2008 tarihinde sonuçlandırılmış olup, söz konusu ürünün Kanada'dan dampingli fiyatlarla ithal edildiği tespit edilmiş ve bu ülke menşeli ithalatta CIF bedeli üzerinden %14,93 oranında gümrük vergisi uygulanması kararı alınmıştır.

TÜRKİYE İLE TİCARET

Genel Durum

Kanada, 2015-2016 döneminde Öncelikli Ülkelerden birisi olarak belirlenmiştir.

Türkiye ile Kanada arasındaki ikili ticaret hacmi, mevcut ekonomik ve ticari potansiyelinin altında seyretmekle beraber istikrarlı bir artış eğilimi göstermektedir. Nitekim 1990 yılından bugüne ülkemiz ile Kanada arasındaki ticaret hacmi birkaç istisna yıl hariç olmak üzere artış göstermiş, 1990 yılından 2014 yılına 8 kat artmıştır. Bununla beraber, Kanada ile dış ticaretimizin dengesi, kronik olarak ülkemiz aleyhinde gelişmektedir. Yalnızca 2012 yılında Kanada ile dış ticaretimizin dengesi son on yıldır ilk defa ülkemiz lehine gelişmiş ve Kanada ile dış ticaretimiz 104,6 milyon dolar fazla vermiştir. 2014 yılında yine 156,8 milyon dolarlık bir dış ticaret açığı verilmiştir. Ancak, 2014 yılında dış ticaret açığımız bir önceki yıla göre %37,2 oranında düşmüştür. 2015 yılında ise, dış ticaret açığımız 258,2 milyon dolardır.

2015 yılında Kanada'ya ihracatımız bir önceki yıla göre %29,4 oranında azalarak 670,9 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. İthalatımız ise, bir önceki yıla göre %16,1 oranında azalmış ve 929,1 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir.

Türkiye-Kanada Dış Ticaretinin Yıllara Göre Seyri (Milyon Dolar)

	İHRACAT	İTHALAT	HACİM	DENGE
2010	479,6	915,3	1394,9	-435,7
2011	875,2	1311,5	2186,7	-436,3
2012	1058,3	953,7	2012,0	104,6
2013	939,9	1.356,5	2.296,7	-416,4
2014	950,5	1.107,3	2.057,8	-156,8
2015	670,9	929,1	1.600	-258,2

Kaynak: TUIK

Türkiye'nin Kanada'ya ihracatının %85'i sanayi, %15'i tarım ürünlerinden oluşmaktadır. Tarım ve gıda sanayi ürünleri ihracatında fındık, kuru üzüm, kuru kayısı, zeytinyağı ve kuru incir, madencilik ve sanayi ürünleri ihracatında ise altın, oto ve oto yan sanayi, demir-çelik ürünleri, mermer, karolar, hazır giyim ve ev tekstili ürünleri ön plana çıkmaktadır.

Türkiye'nin Kanada'ya İhracatında Başlıca Ürünler (Milyon Dolar)

GTİP	ÜRÜN ADI	2012	2013	2014
7108	Altın (platin kaplamalı altın dahil) (işlenmemiş veya yarı işlenmiş ya da	235,68	243,83	110,71

	pudra halinde)			
7208	Demir veya alaşımsız çelikten yassı hadde ürünleri (genişlik $\geq$ 600 mm) (sıcak haddelenmiş)	14,14	0,21	96,56
7214	Demir veya alaşımsız çelikten çubuklar (dövülmüş, sıcak haddelenmiş)	167,91	73,61	73,81
0802	Diğer kabuklu meyveler (taze/kurutulmuş) (kabuğu çıkarılmış/soyulmuş)	76,19	57,64	65,46
7216	Demir veya alaşımsız çelikten profiller	40,64	16,34	50,98
6908	Cilalı veya sırlı seramikten döşeme veya kaplama karoları ve kaldırım taşları; cilalı veya sırlı mozaik	32,56	42,71	46,70
6802	Yontulmaya veya inşaat elverişli işlenmiş taşlar (kayagan taşı hariç)	36,52	40,42	46,38
7306	Demir veya çelikten diğer ince ve kalın borular ve içi boş profiller	9,03	16,63	32,16
8704	Eşya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar	-	-	20,55
7308	Demir veya çelikten inşaat ve inşaat aksamı, inşaat kullanılmak üzere hazırlanmış demir veya çelik	16,79	37,96	14,84
2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	1,59	8,81	13,46
7113	Mücevherci eşyası ve aksamı (kıymetli metallerden veya kıymetli metallerle kaplama metallerden)	13,75	12,59	13,23
0806	Üzümler (taze/kurutulmuş)	15,09	14,93	12,77
8418	Buzdolapları, dondurucular ve diğer soğutucu ve dondurucu cihazlar ve ısı pompaları	5,88	8,05	11,92
5702	Dokunmuş halılar ve dokumaya elverişli maddelerden diğer yer kaplamaları	12,13	10,53	11,62
4009	Vulkanize edilmiş kauçuktan boru ve hortumlar (bağlantı elemanlarıyla birlikte olsun olmasın)	9,80	9,73	10,53

6203	Erkekler ve erkek çocuk için takım elbise, takım, ceket, blazer, pantolon, tulum ve şort (yüzme kıy	7,44	8,79	10,08
7209	Demir veya alaşımsız çelikten yassı hadde mamulleri (genişliği > 600 mm, soğuk haddelenmiş)	0,04	-	9,82
8462	Metalleri dövme, çekiçleme, kalıpta dövme, kesme, taslak çıkartma, şatafatlama, karbürleri işlemeye mah	10,37	12,25	9,75
6204	Kadınlar ve kız çocuk için takım elbise, takım, ceket, blazer, elbise, etek, pantolon etek, vb.	10,39	11,13	9,62
8482	Her nevi rulmanlar	9,38	13,04	8,67
0813	Meyve (kurutulmuş) (0801, 0806'de kiler hariç) 08. Fasıldaki sert ve kabukluların karışımları	6,49	6,44	8,33
8708	Karayolu taşıtları için aksam, parça ve aksesuarlar	5,61	6,94	6,84
6205	Erkekler ve erkek çocuklar için gömlekler	5,99	7,27	6,43
6109	Tişörtler, fanilalar, atletler, kaşkorseler ve diğer iç giyim eşyası (örme)	6,87	7,12	6,08
1806	Çikolata ve kakao içeren diğer gıda müstahzarları	4,20	6,03	5,87
3004	Tedavide veya korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	6,64	5,87	5,84
6302	Yatak çarşafı, masa örtüleri, tuvalet ve mutfak bezleri	4,03	5,47	5,60
7606	Aluminyum saclar, levhalar, şeritler (kalınlığı 0,2 mm. yi geçenler)	6,27	5,67	5,53
6110	Kazak, süveter, hırka, yelek vb. Eşya (örme)	4,21	5,55	5,39
8422	Bulaşık, şişe vb yıkama ve kurutma makinaları, şişe, kutu çuval vb doldurma, etiketleme makinaları	3,82	4,19	5,32
7013	Sofra, mutfak, tuvalet, yazıhane, ev	4,87	5,18	5,25

	tezyinatı ve benzeri işler için cam eşya			
0811	Meyveler ve sert çekirdekli meyveler (dondurulmuş)	0,93	1,83	5,06
7213	Demir veya alaşımsız çelikten filmaşın (sıcak haddelenmiş, kangal halinde)	6,45	7,44	4,70
7604	Aluminyumdan çubuklar ve profiller	1,34	3,76	4,28
5511	Sentetik ve suni devamsız liflerden iplikler (dikiş ipliği hariç)	3,29	2,53	4,25
6810	Çimentodan, betondan veya suni taştan eşya (takviye edilmiş olsun olmasın)	2,46	2,73	4,25
2523	Çimento	-	1,53	3,96
6104	Kadın ve kız çocuk için takım elbise, takım, ceket, blazer, etek, pantolon, tulum ve şort (örme)	4,94	4,85	3,93
2001	Sebze, meyve,sert kabuklu meyve ve yenilen diğer bitki parçaları	3,14	3,43	3,84
5506	Sentetik devamsız lifler (taranmış, ileri işlem görmüş)	2,49	3,14	3,61
1905	Ekmek, pasta, kek, bisküvi ve diğer ekmekçi mamülleri, hosti, boş ilaç kapsülü mühür güllacı, piring	3,26	3,74	3,60
4011	Kauçuktan yeni dış lastikler	1,78	2,14	3,51
Genel Toplam		1058,28	939,95	952,48

Kaynak: TUIK

Kanada'dan ithalatımıza bakıldığında ise, ülkemizin genel ithalat yapısına paralel bir yapı gözlemlenmekte olup, genellikle hammadde ve yarı mamul ürünler ön plana çıkmaktadır. Türkiye'nin Kanada'dan ithalatının yaklaşık %80'i sanayi, yaklaşık %18'i ise tarım ürünlerinden oluşmaktadır. Türkiye'nin Kanada'dan ithalatında kuru baklagiller, helikopterler, uydular, uzay araçları, taşkömürü, buğday ve mahlut, işlenmemiş alüminyum, gazete kağıdı, demir-çelik hurda ve döküntüleri, demir cevher ve konsantreleri, soya fasulyesi, ferro alyajlar, işlenmemiş nikel, toprak, maden, cevher kazıma, taşıma, ayırma, seçme makinaları, altın, petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar, telefon cihazları, ses, görüntü veya diğer bilgileri almaya veya vermeye mahsus diğer cihazlar, demir cevheri gibi genel itibariyle hammaddeler yer almaktadır.

Türkiye'nin Kanada'dan İthalatında Başlıca Ürünler (Milyon Dolar)

GTİP	ÜRÜN ADI	2012	2013	2014
0713	Kuru baklagiller (kabuksuz) (taneleri ikiye ayrılmış)	92,43	132,02	204,97
8802	Helikopterler, uçaklar vb; uzay araçları (uydular dahil), uzay araçlarını fırlatıcı araçlar ve yörün	23,68	106,52	169,64
7204	Dökme demirin, demirin veya çeliğin döküntü ve hurdaları	156,95	147,80	104,91
2701	Taşkömürü; taşkömüründen elde edilen briketler, topak vb. Katı yakıtlar	132,38	62,69	70,54
7601	İşlenmemiş alüminyum	4,53	8,54	39,16
4801	Gazete kağıdı (rulo veya tabaka halinde)	41,64	43,57	36,99
1001	Buğday ve mahlut		93,22	31,69
4703	Sodalı veya sülfatlı kimyasal odun hamuru	26,20	41,53	27,88
3004	Tedavide veya korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	18,50	25,94	26,20
2601	Demir cevherleri ve konsantreleri	77,82	77,90	25,98
7502	İşlenmemiş nikel	20,52	14,89	18,20
4802	Sıvanmamış kağıt ve karton ve her boyutta perfore edilmemiş delikli kart ve delikli şerit kağıt	10,08	15,08	16,79
4401	Yakmaya mahsus ağaçlar, ince dilimler veya yongalar halinde ağaç, talaş, döküntü ve artıklar	48,53	33,99	15,53
8805	Hava taşıtlarını fırlatma cihaz-tertibatı, iniş cihaz-tertibatı vb cihaz-tertibat; uçuş eğitimi cihazları	3,94	13,15	14,77
8430	Toprak, maden, cevher kazıma, taşıma, ayırma, seçme makinaları, kazık varyoşları, kar küreyici	0,42	2,51	12,67
8431	Özellikle 84.25 ila 84.30 pozisyonlarındaki makina ve cihazlar ile birlikte kullanılmaya elverişli a	6,86	18,62	11,63

7202	Ferro alyajlar	3,09	6,50	9,42
7108	Altın (platin kaplamalı altın dahil) (işlenmemiş veya yarı işlenmiş ya da pudra halinde)	0,32	230,69	8,26
8908	Sökülecek deniz taşıtları, suda yüzen sökülecek diğer araçlar		5,74	6,46
2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	55,43	6,57	6,24
3002	İnsan kanı, hayvan kanı, serum, aşı, toksin vb. Ürünler	3,83	5,86	6,17
8477	Kauçuk veya plastiğin işlenmesine veya kauçuk veya plastikten eşyanın imaline mahsus diğer makina ve	6,12	4,57	6,04
8483	Transmisyon milleri, kranklar; yatak kovanları ve mil yatakları; dişliler ve sistemleri;vidalar;diş	6,37	6,76	6,02
3206	Diğer boyayıcı maddeler , lüminofor olarak kullanılan inorganik ürünler	5,59	4,07	5,38
8517	Telefon cihazları, ses, görüntü veya diğer bilgileri almaya veya vermeye mahsus diğer cihazlar	3,89	5,46	5,15
3804	Odun hamurunun imalinden arta kalan lesivler (linyo sülfonatlar dahil)	3,58	2,26	4,81
8411	Turbojetler, turbopropellerler ve diğer gaz türbinleri	1,57	2,63	4,71
8531	Elektrikli ses veya görüntülü işaret cihazları (ziller, sirenler, gösterge tabloları, hırsızlık veya	3,56	5,27	4,68
0407	Kuş ve kümes hayvanlarının kabuklu yumurtaları	5,53	6,44	4,63
2844	Radyoaktif kimyasal elementler ve radyoaktif izotoplar ve bunların bileşikleri, karışımları, artıkla	1,97	3,03	4,46
8543	Kendine has fonksiyonlu diğer elektrikli makina ve cihazlar	4,64	2,73	4,34

1201	Soya fasulyesi		16,15	4,34
8537	Elektrik kontrol, dağıtım tabloları, panolar, konsollar, kabinler, diğer mesnetler ve sayısal kontro	2,20	3,55	4,33
4804	Birincil elyaf (kraft) kağıt ve kartonları (kuşe edilmemiş, sıvanmamış, rulo veya tabaka halinde)	2,71	3,39	4,15
9018	Tıpta, cerrahide, dişçilikte ve veterinerlikte kullanılan alet ve cihazlar	4,13	4,66	4,13
4810	Bir veya iki yüzü kaolin (çin kili) veya diğer inorganik maddeler ile sıvanmış kağıt ve kartonlar	5,03	6,15	3,94
8803	88.01 ve 88.02 pozisyonlarındaki hava taşıtlarının aksam ve parçaları	2,28	1,68	3,93
3006	Tarifenin başka yerinde yer almayan eczacılık eşyası ve müstahzarları	2,66	2,62	3,73
7326	Demir veya çelikten diğer eşya:	0,94	1,43	3,56
9030	Osiloskop, spektrum analizörleri vb cihazlar; alfa, beta, gama, x-ışını, kozmik ve diğer ışınları öl	1,56	2,30	3,53
Genel Toplam		953,72	1356,56	1107,27

Kaynak: TUIK

İki Ülke Arasında Ticaretin Altyapısını Oluşturan Anlaşma ve Protokoller

14 Temmuz 2009 tarihinde imzalanan Türkiye-Kanada arasında “Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi ve Vergi Kaçakçılığına Engel Olma Anlaşması”, 4 Mayıs 2011 tarihinde, bu Anlaşmanın vergi yükümlülüklerine ilişkin hükümleri bakımından ise 1 Ocak 2012 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Birincisi 16-17 Şubat 2010 tarihlerinde Ottawa’da; ikincisi ise 5-7 Ekim 2010 tarihlerinde Ankara’da gerçekleştirilen Türkiye ile Kanada arasında bir Serbest Ticaret Anlaşması imzalanmasına yönelik müzakerelerin başlatılmasına yönelik karşılıklı görüş alışverişi teknik düzeyde devam etmektedir.

Anlaşma	İmza Tarihi
Tekstil Ticareti Alanında İşbirliğini Öngören Mutabakat Zaptı	27.06.1995
Yüksek Düzeyli Ticari ve Ekonomik İstişarelere İlişkin	10.04.1996

Mutabakat Zaptı	
Enerji Alanında İkili İşbirliği ile İlgili Mutabakat Zaptı	11.09.1998
Yüksek Düzeyli İstişareler I. Toplantısı Zaptı	24.09.1998
Yüksek Düzeyli İstişareler II. Toplantısı Zaptı	22.06.2000
Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi	14.07.2009

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı

Yukarıda sayılan Anlaşma ve Protokollerin yanı sıra Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'ne bağlı olarak faaliyet gösteren Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu (DEİK), Kanada İmalatçılar ve İhracatçılar Birliği (Canadian Manufacturers & Exporters-CME) ile birlikte 2002 yılında Türkiye-Kanada İş Konseyi'ni kurmuştur.

Türkiye-Kanada Yatırım İlişkileri

Türkiye ile Kanada arasındaki yatırım ilişkilerinin dinamik tarafını Kanadalı firmaların Türkiye'de gerçekleştirdikleri yatırımlar oluşturmaktadır. Türk firmalarının Kanada'daki faaliyetleri ise oldukça sınırlı düzeydedir.

Türk işadamlarının Kanada'da yaptıkları yatırımlar çoğunlukla Kanada'ya yerleşmiş ve vatandaşlık kazanmış kişilerin kurdukları veya ortak oldukları Kanadalı firmalar olduğu için, ülkemize sermaye transferi sağlamamaktadır.

İki Ülke Arasında Ticarete Yaşanan Sorunlar

Navlun ve sigorta giderlerinin yüksek olması bazı ürünlerin ülkemizden Kanada'ya sevkiyatını olumsuz etkilemekte, bu ürünlerin ABD üzerinden Kanada'ya girişine yol açmaktadır. Ülkemiz menşeli ürünler, Kanada pazarında dış ticaret istatistiklerine yansyandan daha fazla yer almaktadır.

Kanadalı ithalatçıların yaşadıkları en önemli sorun ihracatçılarımız ile temas kuramama, taleplerinin zamanında ve istenilen özelliklerde karşılanmaması ve dil problemidir.

Ülkede standartlar ile etiketleme ve paketleme konusundaki düzenlemelerin farklı oluşu, Avrupa'ya dönük ihracat yapan ve Avrupa uygulamalarına alışık olan ihracatçı firmalarımız bakımından zorluk teşkil etmektedir. Bu konudaki ihmal, ihracatçılarımız açısından ciddi zararlarla sonuçlanmaktadır.

Yatırımcılarımız açısından Kanada yüksek vergi oranları nedeniyle çok cazip gelmemektedir. Merkezi hükümet yanında federal hükümetlerin de ayrıca tahsil ettiği vergiler toplam vergi yükünü ağırlaştırmaktadır.

PAZAR İLE İLGİLİ BİLGİLER

Fikri, Sınai Mülkiyet Hakları

Ülkede federal düzeyde fikri mülkiyet ile ilgili olarak yasal yetkili kuruluşu Kanada Fikri Mülkiyet Ofisi (CIPO) olmakla beraber çeşitli bölgesel ve eyalet bazında düzenlemeler de söz konusu olabilmektedir.

Patentlerle ilgili Paris Konvansiyonu'nun yanı sıra Patent İşbirliği Anlaşması'na da taraf olan Kanada'da patent uygulamaları Patent Kanunu (Patent Act) ile düzenlenmektedir. Diğer pek çok ülkede olduğu gibi Kanada'da da ilk başvuru sahibinin hakları korunmaktadır. Patent süresi 20 yıldır.

Ülkede ticari markalar ile ilgili hususlar Ticari Marka Kanunu ve Ticari Marka Yönetmeliği ile düzenlenmektedir. Markalar hemen ya da gelecekte kullanım amacıyla tescillenebilmektedir. Yaklaşık 12-15 ay arasında süren tescil işlemleri ile ticari markalar 15 yıl süre ile korunmakta, istenirse 15 yılın sonunda bu süre 15 yıl daha uzatılabilmektedir.

Fikri mülkiyet hakları ile ilgili olarak Berne Konvansiyonu'na da taraf olan ülke aynı zamanda Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü (WIPO) üyesidir.

Dağıtım Kanalları

Kanada ticari hayatında özellikle Ortadoğu kökenli Kanada vatandaşı olan aracılının etkinliği göze çarpmaktadır. Dağıtım kanallarını da ellerinde bulunduran bu aracılının, ürünlerin pazarlanması bakımından sağladığı imkanların değerlendirilmesinde yarar bulunmaktadır.

Marka ve ürünlerini yeterince tanıtan ihracatçıların doğrudan alıcılara ulaşabilmeleri en sağlıklı adım olacaktır. Aracılardan kaynaklanan problemlerden ihracatçılarımız olumsuz şekilde etkilenebilmektedir.

Kanada pazarında faaliyet gösteren firmalara ait detaylı sektörel bilgilere (<http://strategis.ic.gc.ca/app/ccc/search/cccBasicSearch.do?language=eng&portal=1>) adresli web sitesinden ulaşılabilir.

Kanada'da mortgage ve kira giderleri hariç perakende harcamalar, aile bütçelerinin yaklaşık %50-55'ini oluşturması itibariyle perakendecilik sektörünün oldukça gelişmiş durumda olduğu görülmektedir. Perakende satışları GSYİH'nin yaklaşık %25'ini oluşturmaktadır. Tüketim harcamaları içerisinde perakende pazarında mal ve hizmetlere yapılanlar en büyük payı teşkil etmektedir.

Son yıllarda perakende pazarında ortaya çıkan en büyük değişim teknolojik ilerlemedir. Perakende piyasasında teknoloji her geçen gün daha fazla kullanılmakta, internet mal ve hizmet satın alınmasında ve ödemelerde önemli bir yer tutmaktadır. Kanada'da perakende satışların en fazla olduğu eyaletler, nüfus ile de orantılı olarak Ontario ve Quebec eyaletleridir.

Büyük perakendeciler arasındaki birleşmelerin de neticesiyle ülkede halen üç büyük gıda perakende zinciri faaliyet göstermektedir. Bunlar Loblaw (1577 anakent), Sobeys (1705 market) ve Metro (1628 market) marketleridir.

Gıda perakende pazarında dikkat çeken bir başka gelişme de gıda dışı satışları bulunan zincirlerin ürün portföylerine gıda ürünlerini de dahil etmeye başlamış olmalarıdır.

Süpermarketler Kanadalı tüketiciler tarafından en çok tercih edilen birimler olup, yılda ortalama olarak her Kanadalı tüketici yaklaşık 100 defa süpermarkete gitmektedir. Büyük hipermarketlere gerçekleşen ziyaret sayısı da yılda 22,5 olarak gerçekleşmektedir.

Kanada'da yaklaşık 29.000 adet civarı küçük market mevcut olup, bazıları belirli bölgelerde yoğunlaşmış iken, bazıları ulusal düzeyde faaliyet göstermektedir. Küçük market segmentinin önümüzdeki dönemde daha da büyümesi beklenmektedir. Yine marketlerde sunulan ürünlerde çeşitlilik artırılmaya çalışılmakta olup, tüketicilerin daha sık buradan alışveriş yapmaları için çeşitli faaliyetler yürütülmektedir.

Tüketici Tercihleri

2013 yılı itibarıyla Kanada nüfusunun yaklaşık 34,9 milyon kişi olduğu tahmin edilmekte olup, bu nüfus yılda ortalama olarak %1 büyümektedir. Yüksek gelir ve eğitim düzeyine sahip yaşlı insanların sayısının toplam nüfus içinde artması (%30 civarı), bu kesimin tüketici tercihlerinde baskın etkisini ortaya çıkarmaktadır. Bu yaş grubuna yönelik ürünler sağlık yönünden vurgulanmakta, daha küçük porsiyonlar halinde üretilmekte, kolayca açılır ve etiket bilgileri kolay okunur halde satışa sunulmaktadır.

Ülkenin gıda tüketim yapısı incelendiğinde, bir bütün olarak daha sağlıklı ve lezzetli olarak değerlendirilen gıda tüketiminde artış olduğu görülmektedir. Bu çerçevede taze ürünlere yönelik talebin arttığı ve zeytinyağı dışında yağ tüketiminde önemli bir düşüş olduğu görülmektedir.

Kanada'da gıda tüketimi kolay hazırlanabilirlik, sağlıklı olması, lezzet ve fiyat kriterleri çerçevesinde şekillenmektedir. Tüketicilerin kişisel tercihleri çerçevesinde zaman zaman ürünlerde bir veya birkaç unsur alım kararında etkili olup, tüketiciler kendi yaşam tarzlarını en iyi ifade ettiğini düşündükleri ürünlere yönelmektedir. Özellikle gıda tüketim tercihlerinde demografik veriler ve yaşam tarzı önemli olup, Kanada'da demografik, kültürel ve ekonomik farklılıkların çoğalmasıyla tüketim eğilimleri de daha karmaşık hale gelmektedir. Farklı ülke ve kıtalardan göçmenlerin bu ülkeye yerleşmesiyle etnik köken, yaşam tarzı ve damak tatları da mevcut kültüre eklenmiştir. Bu yüzden bu pazarı anlamak ve bu çerçevede ürün sunabilmek, başarılı olabilmek için önemli bir adım olarak düşünülmektedir.

Ülkede giderek daha fazla kadının çalışma hayatına girmesi nedeniyle zaman, tüketici tercihlerini belirleyen önemli bir faktör olarak ortaya çıkmıştır. Tüketim mallarının hızlı erişilebilir, kolay hazırlanabilir ve pratik biçimlerde sunulması tercih sebebi olmaktadır.

Ülkedeki eğitilmiş sofistike tüketicilerin yüksek fiyatlı, kaliteli, markalı ve prestijli ürünlere yönelik bir talebi bulunurken düşük gelire sahip tüketicilerin de fiyata duyarlı olduğu unutulmamalıdır.

Ambalaj, Paketleme ve Etiketleme

Tüm sanayileşmiş ülkelerde olduğu gibi Kanada'da da ticari tanımlama uygulamaları malın kalitesi kadar önem kazanmış bulunmaktadır. Etiketleme başta olmak üzere, ürünlere göre değişen ve kimi zaman ayrıntılı olarak belirlenmiş ticari tanımlamalar ülke pazara girişte üzerinde durulması gereken önemli bir alandır.

Doğrudan tüketime yönelmiş ürünlere ilişkin getirilmiş olan bu düzenlemeler, gıda ürünleri ve gıda dışı tüketim ürünleri olarak ikiye ayrılmaktadır. Gıda ürünlerinin etiketlenmesi konusundaki düzenleme Gıda ve İlaç Kanunu (Food and Drugs Act) ile düzenlenmiş olup, besin değerlerinin paketler üzerinde gösterilmesi zorunluluğu getirilmiştir.

Gıda dışı ürünler, Tüketici Paketleme ve Etiketleme Kanunu (Consumer Packaging and Labelling Act) ve Tüketici Paketleme ve Etiketleme Yönetmeliği (Consumer Packaging and Labelling Regulations) ile düzenlenmiştir. Tüketicilerin satın aldıkları ürüne ilişkin doğru ve anlamlı bilgilere ulaşabilmesi amacıyla yapılan düzenlemeler, ürünün adı, net miktarı, satıcının adı ve nereden ithal edildiği gibi bilgilerin etiket üzerinde bulunmasını zorunlu kılmaktadır.

Diğer taraftan tekstil ürünleri için Tekstil Etiketleme Kanunu (The Textile Labelling Act), değerli madenler için ise Değerli Madenler İşaretleme Kanunu (The Precious Metals Marking Act) ile düzenlemeler getirilmiştir. Ancak aynı zamanda federal düzeyde getirilmiş bir takım düzenlemelerin bulunması halinde, ayrıca o gerekliliklerin de karşılanması gerekmektedir.

Ulaştırma ve Taşımacılık Maliyetleri

Türkiye-Kanada arasındaki denizyolu taşımacılığında, 40 tonluk konteynerlerin fiyatları, 5 000 - 6 000 Dolar arasında değişmektedir. Ancak ekonomik kriz zamanlarında bu fiyatların zaman zaman 2 500-3 000 Dolara kadar gerileyebildiği gözlemlenmektedir. Denizyolu taşımacılığında teslim süresi yaklaşık 25-26 gün arasında değişmektedir.

Diğer taraftan 7-14 tonluk konteynerlerin uçak kargo yoluyla taşınmasında ise ortalama 5 000- 6 000 Dolar arasında değişen ücretler uygulanmaktadır.

Ülkeye kargo aracılığı ile gönderimlerde ulaşım süresi 1-2 gün olup, dosyalara 15-20, paketlere 25-50, kolilere ise büyüklüğüne bağlı olarak 25 ile 250 Euro arasında değişen fiyatlar uygulanmaktadır.